

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se
li.rs.l.remiss@regeringskansliet.se

Länsstyrelsens yttrande över Kompletterande promemoria till betänkandet Livsmedelsberedskap för en ny tid SOU 2024:8

Er beteckning: L12025/01546

Sammanfattning

Länsstyrelsen tillstyrker i huvudsak förslaget till en ny lag om beredskapslagring i livsmedelskedjan, men önskar förtydliganden kring det regionala ansvaret.

Inledning

För att Sveriges försörjningsförmåga av livsmedel ska kunna upprätthållas bör målet vara att hålla hela kedjan från jord till bord intakt i största möjliga mån. Livsmedelssystemet innehåller många led från primärproduktion till slutkonsument, med behov av insatsvaror och transporter. Länsstyrelsen välkomnar därför den kompletterande promemorian som tydliggör beredskapslager för hela livsmedelskedjan.

Övergripande synpunkter

Livsmedelssystemet består i huvudsak av privata aktörer som agerar på lokal till internationell nivå. Länsstyrelsen är positiva till att privata aktörer äger och hanterar lagren i så stor utsträckning som möjligt utifrån tydliga avtal med staten.

Länsstyrelsen saknar ett resonemang kring det regionala ansvaret för beredskapslager. Det behövs ett förtydligande kring ägarskap, informationsspridning samt konsekvensbedömning utifrån ett

regionalt perspektiv och där hänsyn tas till länsstyrelsernas och civilområdesansvariga länsstyrelser roller och uppdrag.

Länsstyrelsen vill påpeka att det finns juridiska hinder för att nyttja foderspannmål som livsmedel, trots att spannmålet många gånger håller livsmedelskvalitet, vilket regleras i EG 178/2002, artikel 2. Begränsningen kan utgöra ett hinder för att försörja en befolkning i händelse av allvarlig livsmedelsbrist. Länsstyrelsen anser att frågan om klassificering av spannmål som foder eller livsmedel bör utredas juridiskt, som en del av författningsberedskap i livsmedelskedjan.

Betänkandet innehåller inget förslag till beredskapslagring av varor och reservdelar nödvändiga för dricksvattenproduktion, utan i denna fråga hänvisas till förslag i av Va-beredskapsutredningen i betänkandet Ökad va-beredskap (SOU 2024:82) och promemorian En säkrare tillgång till vattenreningskemikalier (Ds 2023:9). Länsstyrelsen efterlyser att även frågan om beredskapslagring av varor nödvändiga för dricksvattenproduktion bereds samordnat med föreliggande förslag i denna promemoria. Inköp, förvaring och fördelning av resurser som beredskapslagras bör ske efter samma principer och lagrum.

Kapitel 4 Regeringen ska besluta vilka varor som ska lagras på vilka platser i landet och i vilken mängd

Länsstyrelsen anser att även länsstyrelserna samt civilområdeskanslierna kan behöva bidra med beslutsunderlag till placering och användning. Den regionala kännedomen och samordningsansvaret bör efterfrågas och väga tungt i besluten.

Kapitel 5 Ansvaret för att hålla beredskapslager bör ligga på en eller flera myndigheter men lagerhållningen bör i första hand ske i ordinarie värdekedjor

Det är viktigt att beredskapslagren inte påverkar den regionala produktionen av till exempel spannmål negativt genom dumpning av priser vid uppköp och försäljning.

Kapitel 6 Varorna i beredskapslagren ska vara statlig egendom

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att varorna i ett beredskapslager ska vara statlig egendom. Däremot bör utredningen i promemorian tydliggöra om varorna ska kunna ägas av statliga myndigheter på så väl nationell nivå, högre regional nivå och regional nivå. Det behöver tillkomma resurser till de myndigheter som ansvarar för lagren som motsvarar kostnaderna. Detta bör synkroniseras med utredningen *Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap*, SOU 2025:68.

Kapitel 8 Säkerhetsåtgärder

Länsstyrelsen delar slutsatsen i promemorian och vill understryka vikten av att den som ingår avtal om beredskapslager också åläggs ansvar för varornas säkerhet. När det gäller råvaror till livsmedel innefattar detta också ett ansvar att upprätthålla varornas livsmedelssäkerhet. Ofta handlar det om att viss grundläggande robusthet behöver finnas hos aktören, tex att kunna upprätthålla elförsörjning under en viss tid av bortfall från det allmänna nätet.

Om investeringar behöver göras hos den som i övrigt har goda förutsättningar att hålla beredskapslager behöver de tydliggöras hur kostnaden för de investeringarna fördelas.

Kapitel 9 Uppgiftsskyldighet

Det är viktigt att länsstyrelserna får kännedom om vilka lager som finns inom det geografiska området utifrån det geografiska områdesansvaret. Detta för att länsstyrelserna och de civilområdesansvariga länsstyrelserna ska kunna uppfylla sina uppgifter av att samordna de civila försvarsåtgärderna inför och under höjd beredskap. Det kan handla om att aktörer som håller beredskapslager bör finnas upptagna i regionala planer för prioritering av till exempel el och vatten.

Länsstyrelsen saknar en redogörelse för vikten av offentlig kontroll hos de företag som enligt avtal kommer att hålla beredskapslager. Det bör tydliggöras om företagen behöver viktas speciellt i den riskvärdering som idag ligger till grund för uttag till offentlig kontroll. Bestämmelser om offentlig kontroll och vilken

kontrollmyndighet som är aktuell bör omfattas i de föreskrifter om beredskapslager som föreslås enligt § 6 i lag om beredskapslager i livsmedelskedjan.

Länsstyrelsen hade gärna sett ett resonemang rörande sekretess för de uppgifter som enskilda företag kan bli skyldiga att lämna. Det handlar då framför allt om affärs- eller driftsförhållanden. Det finns en bestämmelse i 38 kap. 6 § OSL som reglerar vad som gäller när enskild lämnar uppgifter på grund av lagstadgad uppgiftsskyldighet i frågor som rör samhällsplanering eller försörjningsberedskap. Vi utgår från att den aktuella bestämmelsen ska gälla för de berörda företagens uppgifter.

Kapitel 10 Avtal med enskilda lagerhållare behöver utformas och följas upp med stor noggrannhet

Länsstyrelsen saknar information i promemorian om vilken status de aktuella avtalen om beredskapslagring ska ha. Det tas upp att beredskapslagringen lämpligast sker i ordinarie värdekedjor, och det innebär i sin tur att lagringen till allra största del kommer att ske genom avtal mellan företag och ansvariga myndigheter.

Länsstyrelserna har nyligen yttrat sig över utredningen Nya samverkansformer, modern byggnads- och reparationsberedskap – för ökad försörjningsberedskap (SOU 2025:68), i vilken ett nytt system för försörjningsberedskapsavtal (F-avtal) föreslås. Det rör sig om avtal som till sin art är av betydelse för allmän eller nationell säkerhet och därför är undantagna från skyldigheten om upphandling. Undantaget kan sannolikt tillämpas ganska restriktivt och Länsstyrelsen hade önskat att promemorian åtminstone berört avtalens status ur ett upphandlingsperspektiv eller hänvisat till den aktuella utredningens slutsatser.

Kapitel 11 Regeringen ska besluta om användningen av beredskapslager

I ett totalförsvär är länsstyrelsen den högsta civila totalförsvarsmyndigheten inom länet och ansvarar för att samordna det civila försvaret regionalt. Länsstyrelsen har även geografiskt civilområdesansvar och ansvarar för att på högre regional nivå samordna stöd, samt samverka med Försvarsmakten. Utifrån dessa

perspektiv bör länsstyrelsen ha en tydlig del och roll i att verkställa beslutet och ansvara för hur varorna ska fördelas och prioriteras.

Förslaget förordar att verkställande ansvar blir en uppgift för den myndighet som ansvarar för att hålla det aktuella lagret, samt om flera olika myndigheter håller beredskapslager föreslås att uppgiften ska vara samlad hos en enda myndighet att verkställa regeringens beslut. Då det även är troligt att hela landet inte kommer att beröras samtidigt och att alla lager inte behöver aktiveras vid samma tillfälle borde det geografiska områdesansvaret som Länsstyrelsen har på regional och högre regional nivå vara av stor vikt vid verkställande av regeringens beslut att aktivera beredskapslager. Det är också nödvändigt med lokalkännedom och god planering när lagren ska aktiveras och varorna distribueras. Planen kommer troligen se olika ut på olika platser beroende på de upphandlade lagrens placering, antal och volym. Länsstyrelsens lokalkännedom och geografiska ansvar kan vara till nytta i planering och länsstyrelsen bör därför vara delaktig.

Kapitel 14 Konsekvenser

Konsekvensbedömningen som utredningen har genomfört i den kompletterande promemorian bör kompletteras med vilka konsekvenser som förslagen medför för länsstyrelser och civilområdesansvariga länsstyrelser.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektören Jörgen Peters med rådgivaren Kajsa Lycke som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschefen Ingrid Guldbrand, handläggaren Liselotte Lindgren, länsjuristen Daniel Bohman, handläggaren Lars Westholm medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.